

ADANA İLİ LİSELERİNDE EĞİTSEL KOL ÇALIŞMALARININ DURUMUNA İLİŞKİN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Şükran KILBAŞ
Ç.Ü. Eğitim Fakültesi

GİRİŞ

Eğitsel etkinlikler, eğitim programlarının bir parçası olarak görülen, ders programları içinde olmayıp, ancak ders dışı programlar olarak düzenlenen etkinliklerdir(Simeroth, 1987 s 7). Okul programlarında ders dışı etkinlikler ders içi etkinliklerle birbirini bütünleyen bir eğitim anlayışını oluştururlar. Son yıllarda program kavramı eğitsel etkinlikleri de içine alarak çocuğun eğitim sürecinde yer alan etkinliklerin tamamını kapsayan yoğun bir yaklaşımı açıklar.

Eğitsel etkinliklere katılımın gelecek yaşamdaki başarıyı kestirmede bir etken olduğu ancak son yıllarda ortaya çıkmıştır. Amerikan Test Servisi öğrencinin gelecek yaşamındaki başarısının olası ve geçerli kestirimi için dört etkeni karşılaştırdı. Bunlardan bir tanesi eğitsel etkinliklerdeki başarı diğer ikisi ise, öğrencinin orta ve yüksek öğrenim düzeylerindeki derecesiydi. Sonuçlara göre, gelecekteki başarının en kesin kestireni sadece eğitsel etkinliklerdeki başarıydı (Morgan, 1981, s.5). Araştırmacılar eğitsel etkinliklere katılmada öğrencinin yararları üzerinde çalışmışlar ve özellikle eğitsel etkinliklere katılmadan elde edilen olumlu sonuçlar üzerinde görüş birliğine varmışlardır (Simeroth,1987, s 6).

Okul, ergen için akademik programlar kadar akademik olmayan programları da sunar. Eğitsel etkinlikler aracılığı ile okul, kişilik gelişimi ve toplumsallaşmayı destekleyen etkinliklere katılımı sağlar. Kişiler arası ilişkilerdeki toplumsal çalışmalar ve ilişkileri ergeni olgunlaşmaya götürecekt çevreyi oluşturur. Akranları ile birlikte bu etkinliklere katılımı bireylerin soyutlanmışlık duygusunu aşmasına ve bundan da öte kişinin kendi öznelliğini biçimlendirmesine yardım eder (Brennan, 1985; Akt; Simeroth, 1987, ss. 8-9).

Bu nedenle okullar eğitimin kalitesi için gereken kaynakları sağlamalıdır. Okullar yeterli kadro desteği ve daha az öğrenci sayısı ile çeşitli eğitsel etkinlikleri sağlayarak başarısız öğrenciler açısından daha etkili olabilmektedir(Dorrell, 1992, s.22). Eğitsel etkinlikler, toplumsal becerilerin geliştirilmesi ve okul toplumu ile ilişkileri yapılandırmak için fırsatlar olarak anlaşılabilir. Eğitsel etkinlikler sorunlu öğrenciler için olduğu kadar ortalama ve ortalamanın üzerindeki çocukların da okulda kalmaları için onları sınıfta başarılı olmaya götüren yolun gerektirdiği güdülemeyi sağlar (Ponessa, 1992, s.2).

Okuldaki eğitsel etkinlikler kadar okul dışındaki eğitsel ve boş zamanı değerlendirme etkinlikleri de gelecek yaşamdaki sorumluluklarını ve başkaları ile

çalışma deneyimini öğrenciye erken yaşta öğreten ve bundan gelecekteki toplumsal yaşantıları için yarar sağlamayı amaçlayan etkinliklerdir. Eğitsel boş zamanı değerlendirme etkinlikleri genç insanların sanat, kültür, bilim ve teknoloji gelişmelerine etkin katılmalarını sağlar ve yaratıcılıklarını geliştirmelerini cesaretlendirir. Eğitsel etkinliklere katılım öğrencinin kişilik gelişiminin tüm yönlerini dikkate alır. Çocuklar bu etkinlik ortamlarında toplumsal yaşamda etkin ve bağımsız bir rol edinme, bilgilerini pratikte geliştirme ve uygulama olanağı veren oyunlara katılma şansına sahiptirler. Böylece öğrenciler yaşamı ve boş zaman etkinliklerini özgürce planlama beceri ve yeteneğini geliştirirken, olumlu ilgilerini açığa çıkartabilir ve yararlı toplumsal deneyimler kazanırlar. Öğrenci kişiliğinin tüm yönlerini kendi toplumsal çevresinde geliştirmeyi amaçlayan eğitsel etkinliklerden beklenenler şunlardır (Unesco, 1988, ss.8-9).

- 1- Yerel gelenek, biçim ve alışkanlıkları korumak,
- 2- Öğrencilerin bilim ve teknolojiye ilgilerini çekmek,
- 3- Kültürel ve sanatsal etkinliklere katılımı cesaretlendirmek,
- 4- Doğal çevreyi değerlendirerek genç insanlara spor ve turizm olanakları sağlamak.

Eğitsel etkinliklerde özellikle öğrenciyi etkileyen durumlar şöyledir.

- 1- Öğrencinin farklı gereksinim ve ilgileri.
- 2- Öğrencinin katılıma ilişkin istekliliği.
- 3- Sunulan etkinliklerin dağılımı.
- 4- Yörede özellikle kullanılabilir olanaklar

1985'de Polonya'da, "Sosyalist Ülkeler Eğitim Bakanlıkları Konferansı"nda genç kuşaklar için daha geniş ölçüde yeni etkinlikler öngörüldü. Eğitimciler, çocuk ve gençlik örgütleri, her bir çocuğun özgün karakterini, olabilecek en iyi yolla geliştirmek için yeteneklerini keşfetmek, becerilerini tanımak ve geliştirmek üzere daha fazla dikkat harcanması gerektiğini sorguladı. Her bir çocuğun yetenekleri, tutum ve becerilerinin kendi toplumsal refahı ve toplum yararına olabilecek biçimde yönlendirilmesi gerektiği görüşü popüler hale geldi. Eğitsel etkinlikler özellikle buna uygundu. Çünkü bu etkinlikler çocuğun kendi kişisel tercihlerini anlatabilmesini sağlayan çeşitli yollar içerir(Unesco, 1988, ss.7-9).

Sınıftaki öğrenmeler zorunluluk karakteri gösterir. Oysa ki, öğrencinin özveride bulunmaksızın kendi isteği ile seçtiği eğitsel ve boş zaman etkinlikleri onların doğrudan ya da dolaylı öğrenmelerini, etkinliklerde gevşeme ve ilgilerini geliştirme gereksinimlerini doyurur. Bu süreç aracılığı ile öğrenciler bir yandan yorgunluklarını atarken diğer yandan da kişiliklerini güçlendirirler. Öğrenciler ayrıca yaşamda etkin tutum alma, bilinçli çalışma disiplini, insan ilişkileri ve toplumsal refahın bilincinde olmayı öğrenirler.

Mayıs 1989'da Education USA'nın editörü Anne Lewis, eğitim magazini Phi Delta Kappan'daki bir röportajda okul yaşamında eğitsel etkinliklerin cazip olduğunu

ve okulda eğitsel etkinliklerle ilgilenenlerin diğerlerinin yapabildiklerinden daha başarılı olduklarını söylemektedir (Ponessa, 1992, s.1).

Eğitsel etkinlikler öğrencilerin % 83'ünün gözünde popülerdir. Genel olarak akademik derecesi yüksek olan, okulunu seven, kendisi hakkında olumlu duygular taşıyan ve disiplin problemi yaşamamış öğrencilerin çok hareketli olmaktan hoşlandıkları, tam tersi durumda olan öğrencilerin ise katılımının olmadığı görülmektedir. Öğrenci velilerinin okuldaki eğitsel etkinlikleri önemli buldukları ve bu etkinliklerle ilgili oldukları; ayrıca okulda sunulan bu etkinlikleri yetersiz ya da sıradan buldukları da araştırmalardan anlaşılmaktadır (Illinois State Board of Education, 1985, s.29). Başka araştırmaya göre ise, eğitsel etkinliklere katılmak, akademik başarıyı garantilemezse de etkinliklerin olumlulukları açıkça anlatılabilir ve öğrenciler amaçlı olarak yöneltilirse bu oluşum için okul iyi bir örnek oluşturur (Ponessa, 1992, s.9).

- 1- Okulun akademik misyonunu desteklediğinden ders içi ve ders dışı etkinlikler birbirinden ayrılamaz, ancak iyi bir eğitim programının uzantısı olarak önemini korur.
- 2- Eğitsel etkinlikler yolu ile öğrenciler, kendilerini disipline etmeyi, güvenmeyi ve uygun bir konumda kalma becerisini geliştirir.
- 3- Eğitsel etkinliklere katılım oranı gelecekteki toplumun bir üyesi olarak kişinin daha sonra göstereceği başarıyı kestirmeye yardımcı olur.

New Jersey'in en büyük on beş kırsalında 1988-1989 ve 1990-1991 yıllarında okullarda atletizm ve eğitsel etkinliklere katılım ve kullanılabilir olanaklara ilişkin bir araştırmada ilgili bazı sonuçları şöyledir (Ponessa, 1992, ss.5-10).

- 1- Öğrencilerin kültürel özgeçmişi özellikle onların ve ailelerinin hangi tür eğitsel etkinliklerde yer alacağını anlamlı düzeyde etkilemektedir.
- 2- Öğrencilerin eğitsel etkinliklere ayırmaya zorunlu olduğu zaman miktarı kırsal alanda özellikle önemli bir etkidir. Kırsal alanda gençler organize spor etkinliklerine katılma olanağını yeterince bulamamaktadırlar. Ayrıca bazı aileler çocuklarının okul çıkışlarında eve dönmeleri konusunda ısrarcı olmaktadır.
- 3- Göçmen aileler, çocuklarına bazen isteksizce izin vermekte, özellikle oğullarının rekreasyon etkinlikleri kadar sportif etkinliklere de katılmalarını istemektedirler.
- 4- Akıl ve fiziksel sağlık, sosyal beceri, çözüm yeteneği ve moral değerlerin kazandırılmasında, spor gibi eğitsel etkinlikler de çalıştırıcının ilgi, yetenek ve birikimine oldukça bağlıdır.
- 5- Eğitsel etkinlik programları, egzersiz yoluyla kilo denetimi, toplumsal etkileşim ve yetişkin rolüne hazırlığı dolaylı olarak sağlar. Öğrencilerin erken yaşta yetişkin gözetiminde neşeli etkinliklere gereksinimi vardır.

Yazılı kurallar, yönetsel düzenlemeler ve açıkça yol gösterici önderlik sağlandığında eğitsel etkinlikler daha yararlı hala gelebilir. Yönetsel politika ve

süreçlerin oluşturulması ve güçlendirilmesinde, öğretmen/çalıştırıcı ve öğrenci arasında oluşan örtülü ilişkiden bu kişiler yasal sorumluluk taşırlar(Bowen, 1985, ss.1,12).

Atletik etkinliklere katılımda ödül ve önderlik rolünün lise öğrencilerine etkisi ve öğrencilerin eğitsel etkinliklerin yararına ilişkin algılarının sorgulandığı bir araştırmada sonuçlar aşağıdaki gibidir(Mc Namara ve diğerleri, 1985, s.35).

- 1- Öğrenciler olgunlaşmayı ve bağımsızlığı geliştirecek beceri ve özellikleri gerektiren eğitsel etkinlikleri seçmektedirler.
- 2- Eğitsel etkinliklere katılım tüm öğrenciler için çok temel olan "ait olma" gibi biricik bir gereksinimin doyurulması için fırsat sağlar.
- 3- Gerek düşük ve gerekse yüksek akademik başarılı öğrencilerin eğitsel etkinliklere katılımının önemli bir nedeni sağlıklı bir öz-imaaj oluşturmaktır.
- 4- Düşük ve yüksek başarının her iki durumunda da eğitsel etkinliklere katılım oyun ve çalışma arasında bir denge sağlar.
- 5- Yüksek başarı gösteren öğrenciler arasında eğitsel etkinliklere katılmayanların sayısı azdır.

IAEP (International Assessment of Educational Progress) tarafından on dokuz ülkenin on 13 yaş grubundaki çocuklarına bilim ve matematik konusunda verilen Educational Testing Service sonuçlarına göre Doğu Asya ülkelerinin beş yıl üst üste yüksek başarı göstermesi dikkat çekmiştir. Özellikle Güney Kore'deki öğrencilerin kişisel dikkat anlamında yüksek başarısında onları diğer ülke çocuklarından üstün kılan etmenlerin, sınıfların büyüklüğü ve öğretmenlerin yetiştirilmelerinden daha çok toplumsal baskı yolu ile oldukça güdülenmeleri sonucu öğrencilerin çalışmalarındaki süreklilik ve dikkati önemli olmuştur. Başarıya dönüşen bu toplumsal baskı ve güdülenmenin esas olarak anlamı en iyiyi yakalamak için sıkı çalışma, ezber, tekrar ve salon ortamında "eğitsel etkinliklere katılma", özel ders alma ve okulda sınav için her zaman hazır bulunma olmuştur (Sorensen, 1994, s.29).

Bireyin davranışlarını istenilen yönde değiştirmek ve araştırmacı kişiler yetiştirebilmek için, ülkeler eğitim yatırımlarını arttırmakta, oluşturdukları eğitim politikalarına göre eğitim sistemlerini biçimlendirmektedirler. Her kademedeki okullarda, uygulamalarda en iyi sonuca varabilmek için eğitim gereksinimi ve amacı doğrultusunda düzenlenen eğitim programları, öğretim, ders dışı kol etkinlikleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve işlevleri bu kapsamdadır (Varış, 1978, ss. 17-24).

"Eğitici kollar öğrencilere kazandırılmak istenilen her türlü yaşantıların ve eğitim programı amaçlarının gerçekleştirilmesini artırıcı etkinliklerdir...Bu etkinlikler, bir yandan diğer derslerle birlikte eğitim-öğretim, diğer yandan rehberlik açısından değerlendirilebilecek ortak noktalara sahiptir" diyen Arslantaş'ın araştırmasında sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- 1.Öğretme-öğrenme süreçlerinin ya da sistemin ürünü olarak nitelendirilen öğrenci davranışlarındaki değişimler istenilen düzeyde oluşmamaktadır. Eğitsel kol çalışmalarına katılan öğrenciler iç yaşantı, duygu ve düşüncelerini yeterince açıklayamamakta, proje geliştirme ve uygulayabilme yetersizlikleri devam edip gitmektedir.
- 2.Programın amaçları ve içeriğinin yeterli görülmesiyle birlikte, öğrencilerin ilgisini çekme ve katılımını sağlama yönlerinin daha da geliştirilmesi istenilmektedir.
- 3.İç tüzük ve çalışma programlarının öğrenci merkezli hazırlanmadığı, eğitsel kol çalışma alanlarının öğrenci ilgisini çekmede sınırlı kaldığı görülmektedir.
- 4.Kendi bilgi ve deneyimleri çerçevesinde eğitsel çalışmalarına rehberlik etmeye çalışan yönetici ve öğretmenler ne yazık ki yeterli olamamaktadırlar.
5. Boş zamanlarını değerlendirmelerine katkı sağlayacak bir biçimde düzenlenmediği ve öğrencilerin katılımını sağlayacak ortam ve olanaklar oluşturulmadığı için öğrenciler genelde boş zamanlarını eğitsel etkinliklerle değerlendirememektedir (1989, ss.113-119).

Eğitsel etkinlikleri, "kişinin öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı, toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak kendisini gerçekleştirdiği ve başka insanlarla etkileşerek toplumsallaştığı ortamlar" olarak tanımlayabiliriz. Kılbaş'ın 1993-1994 öğretim yılında eğitsel etkinliklerin Adana kent merkezi liselerindeki uygulamasına ilişkin araştırmasında sonuçlar aşağıdaki gibidir (1994, ss.90-91).

- 1.Eğitsel kol çeşidinin ve uygulamaların yetersiz kalmasına karşın yönetici ve öğretmenlerin kolların geliştirilmesine ilişkin beklenti düzeyi yüksektir. Özellikle yükseköğrenim süresi uzun olan öğretmenler ile erkek öğretmenler konuya daha duyarlı görülmektedir.
- 2.Eğitsel etkinlikler program içerisinde genellikle olumlu algılanmakla birlikte bu tür etkinlikleri öğretmene yük olarak görenler de görülmektedir.
- 3.Eğitsel etkinliklerin okulda yeterince uygulanamıyor oluşunun en önemli nedenler
 - a. Eğitsel kol etkinlikleri için programda zaman ayrılmamış oluşu,
 - b. Eğitsel etkinliklerin sistemde değerlendirilmeyişi ve denetlenmiyor oluşu,
 - c. Bu etkinliklerin öğrenci ve veli tarafından önemli görülmeysi,
 - d. Fiziki olanakların yetersizliği ve etkinlik başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı,
 - e. Rehberlik servislerinin olmaması olanların ise yetersiz kalışı,
 - f. Bu etkinliklerin yönetimce yeterince desteklenmiyor oluşu,
 - g.Eğitsel kol seçiminde öğrenci tercihlerinin dikkate alınmayışı,

İnsan, biyo-kültürel ve toplumsal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde toplumsal ilişkiler, toplumun, kültürün ve bireyin yapısını etkiler... toplumsallaşma, bireyin çevresindeki kural ve değerlere uygun davranış göstermesi anlamına gelir. Aileden sonra okul, çocuğun ilk temel toplumsallaşma kurumu niteliği taşır. Çocuk okula başladığında çevresinde uyulması gereken kuralları ve özümsemesi beklenen

bilgileri bulur. Eğer birlikte yaşamaya yatkın ve okul olgunluğunda ise uyumda zorluk çekmez. Ders içi ve ders dışı etkinliklere katılır. Kendisini kolaylıkla ifade eder. Toplu yaşamaya, çalışma ve oynamaya yatkın değilse, okula uyumda zorlanır. Holingshead'e göre bireyin toplumsallaşmasında;

- 1- Birey sosyal davranışı toplum bireyleri ile etkileşim halinde öğrenir.
 - 2- Bireyin ne öğreneceğini içinde yaşadığı toplumun kültürü belirler.
 - 3- Bireyin ğrenimi bir sosyal organizasyona etkin katılımı ile tamamlanır.
- (Yavuzer, 1998 a, s.159; Yavuzer, 1998 b, ss. 49, 53).

Ergen kız ve erkeklerin matematik yetenekleri ile kendilerini algılayışları, beklentileri ve eğitsel etkinliklere katılımlarının matematik, bilim ve bilgisayarla ilişkisine bakılan bir araştırmada eğitsel etkinliklerin, matematik, bilim ya da bilgisayarın gencin toplumsallaşma-sındaki en önemli etkinlikler olduğu anlaşılmıştır (Handel,1986, ss.1-3).

Çocuğun yaşamında önemli rolü olan ilgiler, ğrenilmış birer gddr. ocuk bir Őeyden yararlanacağını görünce onunla ilgilenir. Bu da öğrenmeyi güdüler. Gerçek ilgiler, bireyin yaşamında bir gereksinimi karşıladıkları için sürekli dirler. İlgiler, deneyimler sonucu, öğrenme yolu ile geliştirilir...Ayrıca ilgiler, geniş ölçüde yakın çevredeki öğrenme olanaklarına bağlıdır. Bu olanaklar yeterli olmadığında, ocuk ilgisini geliştiremez. (Yavuzer, 1998, ss. 200-201). İlgilerin gelişiminde yaş, cinsiyet, zeka, beden yapısı, aile ve yaşanılan kültür ve coğrafı evre gibi bireysel farklılıklar önemli bir yer tutar. Okul, ğrencilerin ilgilerini, derslerde öğretilen bilgilerle geliştirir. Okul kollarındaki çalışmalarla ya da okul klüpleri aracılığı ile öğrencilere yeni alanlar tanıtılabilir. Okullarda kollar oluşturulmasının esas amacı da budur. İlgiler kişisel, boş zamanı değerlendirme ve mesleki olarak u alanda toplanabilirler (Kulaksızoğlu, 1998, s.146).

Montessori'ye göre İnanlığı kalkındırarak olan enerji, çocuklarımızın içinde uyur. Gelecek ocuğa bağlıdır. ocuk, özünde insan doğasının ve insanlığın geleceğinin gizini taşıyan alabildiğine güçlü bir varlıktır. Önceden hazırlanmış bir çevrede kendi kendine geliştirebileceği biçimde eylem ve etkinlik özgürlüğü tanıyan bir eğitim sistemi çocuğun kendisinden, içinde yaşadığı evre ile uyumlu, zamanına, yerine, kültürüne uygun bir insanı yaratmasına fırsat verir (1997, ss. 7-8, 216-217).

Okullarda rgn ğretim programları içinde yer alan eğitsel etkinlikleri öğrencilerin toplumsallaşması ve kişilik gelişimine sağlayacağı katkı açısından önemlidir. Bunun yanı sıra eğitsel etkinlikler "demokrasi ve insan hakları ğretimi" açısından da büyük önem taşır (Kılbaş, 1997, s. 289).

Demokrasi, insana önem veren ve kişiliğinin özgürce geliştirilmesine olanak sağlayan bir yönetim biçimidir. Bu nedenle, ancak eğitim süreci içinde öğretilir. Bu anlamda eğitim, demokrasinin önkoşuludur. İnan haklarının oluşturduğu demokrasinin, salt bir yönetim biçimi olmayıp bir yaşam biçimi olduğunu görmeleri, ocuk ve

gençlere ailede ve okulda demokratik ve özgür bir ortamın havasını soluma olanağı vermekle sağlanabilir(Gülmez, 1996, ss.11-12).

1973 tarihli 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın ilkelerinden birisi demokrasi eğitimidir. 1983 tarihli İlkokul Ortaokul Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği, eğitici çalışmaların amacı ve öğrencilere kazandırılacak davranışlar arasında, onların " demokrasi ilkelerini benimsemiş " kişiler olarak yetiştirilmelerine yer vermiştir. Ayrıca, öğrencilerin ulusal ve toplumsal yaşama " etkin " bir biçimde katılmalarına yardımcı olunması da, eğitici çalışmaların bir başka amacı olarak vurgulanmıştır. Bu nedenle eğitici çalışmalar, öğrencinin okul yaşamının somut gerçekliği içinde demokrasi kültürünü yaşayarak edinmesi için çok elverişli bir ortamdır(Gülmez, 1994, ss.10-14).

ARAŞTIRMANIN AMACI

1997-1998 öğretim yılında Adana İli Genel ve Mesleki ve Teknik Liselerinde Eğitsel Kol Çalışmalarının yönetici ve öğretmenler tarafından değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada amaç soruları aşağıdaki gibidir;

- 1- EÇ'lerin yönetmelikte yer alan amaçları liselerde ne ölçüde gerçekleşmektedir?
- 2- EÇ'nin yeterince uygulanamama nedenleri nelerdir?
- 3- EÇ seçiminde öğrenciyi kim ya da kimler yönlendirmektedir?
- 4- EÇ'nin öğrenci tercihi ile belirlenmesi görüşüne ne ölçüde katılmaktadırlar?
- 5- Rehberlik Servisi'nin işlevselleştirilmesi gerektiği görüşüne ne ölçüde katılmaktadırlar? Bu konudaki öneriler nelerdir?
- 6- Rehberlik Servislerinin EÇ'nin uygulanmasında işlevsel olmayışının Rehber Öğretmenlere ilişkin nedenleri nelerdir?
- 7- EÇ'nin daha etkin düzenlenebilmesi için öneriler nelerdir?
- 8- Verilen yanıtlarla, yanıtlayanların *Görev'i* arasındaki ilişkilerin anlamlılık durumu nedir?

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Evren, Adana İli merkezindeki tüm genel ve mesleki teknik liselerdeki yönetici ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Örneklem, evren içerisinden seçkisiz olarak alınmıştır. Bilgi toplama aracı olarak bir anket geliştirilmiştir. Dağılımlar arası farkların anlamlılık sınanmasında x2 tekniği kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak .05 esas alınmıştır.

BULGULAR

EÇ'nin Amaçları Ne Ölçüde Gerçekleşmiştir?

Tablo 1-A

Yönetmelikteki amaçlar	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
İnsanlara karşı iyi duygular geliştirir.	301	54.6	231	41.9	19	3.4	551	.118
Pratik yaşamın gereği olan bilgi, beceri ve davranışı geliştirir.	264	48.1	264	48.1	21	3.2	549	.091
Kendisinin ve çevresinin sağlığını koruma anlayışı ve becerisini geliştirir.	268	49.0	236	43.1	43	7.9	547	*.045
Davranışlarını denetlemeyi ve iyiye yönelmeyi öğretir.	282	51.6	234	42.8	31	5.7	547	.066
Görgü kurallarına uymayı öğretir.	273	50.2	234	43.0	37	6.8	544	*.004

* $P < .05$

EÇ'nin yönetmelikte yer alan amaçlarından " insanlara karşı iyi duygular geliştirir" %54.6; " Davranışlarını denetlemeyi ve iyiye yönelmeyi öğrenir. " %51.6 ve " Görgü kurallarını uymayı öğretir. " %50.2 ile en fazla gerçekleştiği belirtilmiştir. (Tablo 1-A). "Kendisinin ve çevresinin sağlığını koruma anlayışı ve becerisi geliştirir." " Görgü kurallarına uymayı öğrenir" için yönetici ve öğretmen görüşleri .05 düzeyinde anlamlı farklılaşmıştır. Öğretmenler bu amaçların gerçekleştiğini % 82.5 oranında belirtmişlerdir (Tablo 1-B).

EÇ'nin Anlamlı Olarak Farklılaşan Amaçları

Tablo 1-B

Amaçlar	Yönetici	Öğretmen	x2	P
Kendisini ve Çevresinin Sağlığını Koruma Anlayışı ve Becerisini Geliştirir.	17.7	82.3	6.17619	.045
Görgü Kurallarına uymayı Öğretir.	17.5	82.5	10.76069	.004

$sd= 2$

* $P < .05$

EÇ'nin Yeterince Uygulanamama Nedenleri?

Tablo 2-A

Nedenler	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Fiziki olanakların yetersizliği.	210	38.8	276	51.0	55	10.2	541	.386
Yöneticilerin ilgisizliği.	93	18.4	266	52.6	147	29.1	506	.173
Öğretmenlerin önemli bulmayışı.	109	21.0	314	60.4	97	18.7	520	.267
Yöneticilerin eğitim noksanlığı.	110	21.4	311	60.4	94	18.3	515	.194
Öğretmenlerin eğitim noksanlığı.	131	24.9	319	60.5	77	14.6	527	.607
Değerlendirme güçlüğü.	132	25.8	280	54.8	99	19.4	511	.666
Öğrenci sayısının çokluğu.	210	40.6	195	37.7	112	21.7	517	.277
Programda zaman ayrılmaması.	253	49.1	202	37.2	60	11.7	515	*.028
Öğrencinin önemsiz görüşü.	214	41.2	264	50.8	42	8.1	520	.250
Yöneticilerin önem vermeyişi.	113	22.5	266	52.9	124	24.7	503	.118

* $P < .05$

EÇ'nin okulda yeterince uygulanamamasının en önemli nedeni olarak "Programda EÇ için zaman ayrılmamış olması." olup (Tablo 2-A), bu neden yönetici ve öğretmen görüşleri açısından .05 düzeyinde anlamlı olarak farklılaşmıştır. Öğretmenler, "Programda EÇ için zaman ayrılmamış " olduğunu % 82.7 oranında belirtmişlerdir (Tablo 2-B).

Programda EÇ' ye Yeterli Zaman Ayrılmaması.

Tablo 2-B

Görev	Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam
Yönetici.	34	46	9	89 17.3
Öğretmen	219	156	51	426 82.7
Toplam	253 49.1	202 39.2	60 11.7	515

$Sd= 2$

$\chi^2= 7.09221$

$P= 0.02884$

$P < .05$

EÇ Seçiminde Öğrenciyi Kimin Yönlendirdiği

Tablo 3-A

Yönlendirenler	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam P	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yöneticiler	75	21.4	117	33.3	159	45.3	351	*.007
Öğretmenler	142	36.2	194	49.5	56	14.3	392	.115
Sınıf Rehber Öğretmenleri	254	54.2	179	38.2	36	7.7	469	.487
Rehberlik Servisindeki Danışman	80	23.7	97	28.8	160	47.5	337	.628
Öğrencinin kendisi.	100	26.5	201	53.2	77	20.4	378	.131
Eğitici Kol Rehber Öğretmeni	145	37.7	165	42.9	75	19.5	385	.712

* $P < .05$

EÇ seçiminde " Sınıf Rehber Öğretmenleri" %54.2; "Eğitici Kol Rehber Öğretmeni" %37.7 ve "Öğretmenler" in %36.2 oranında öğrenciyi yönlendirdiği belirtilmektedir.(Tablo 3-A). Öğrencileri "Yöneticiler" in yönlendirdiğine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri .05 düzeyinde anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Öğretmeler öğrenciyi EÇ seçiminde yöneticilerin yönlendirdiğini % 81.5 oranında belirtmişlerdir. Bir başka sorunun yanıtı olarak EÇ seçiminin öğrenci tercihi ile yapılması gerektiğine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri .05 düzeyinde farklılaşmıştır. Öğretmenler bu seçimin öğrenci tarafından yapılması gerektiğine ilişkin %82 oranında görüş belirtmişlerdir (Tablo 3-B).

EÇ Seçiminde Öğrenciyi Yöneticilerin Yönlendirdiği.

Tablo 3-B

Görev	Tamamen	Kısmen	Hiç	Toplam
Yönetici	23	20	22	65
Öğretmen	52	97	137	286
Toplam	75	117	149	351

$sd= 2$

$\chi^2= 9.80256$

$P= .00744$

$P< .05$

Rehberlik Servisinin İşlevselleştirilmesi İçin Öneriler;

Tablo 4-A

Öneriler	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Okullara rehberlik servisi kurulması.	406	80.7	77	15.3	20	4.0	503	*.026	
Yöneticilerin HİE'den geçirilmesi.	341	69.6	124	25.3	25	5.1	490	.566	
Öğretmenlerin HİE'den geçirilmesi.	361	73.4	114	23.2	17	3.5	492	*.011	
Rehber öğretmenler HİE'den geçirilmesi	355	69.2	137	26.7	21	4.1	513	.508	

EÇ'nin etkin düzenlenmesinde rehberlik servisinin işlevselleştirilmesi öncelikle "Okullara Rehberlik Servisi Kurulması" %80.7, "Öğretmenlerin HİE' den geçirilmesi" %73,4 ve " Yöneticilerin HİE'den geçirilmesi" %69.6 oranında önerilmiştir(Tablo 4-A). Rehberlik hizmetleri için önerilerden "Okullarda Rehberlik Servislerinin Kurulması" ve "Öğretmenlerin HİE'den geçirilmesi" konusunda yönetici ve öğretmenlerin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Öğretmenler % 82.1 oranında olumlu görüş belirtmişlerdir (Tablo 4-B).

EÇ'nin Etkin Düzenlenebilmesi İçin Rehberlik Hizmetleri Açısından Öneriler

Tablo 4-B

Öneriler	Yönetici	Öğretmen	χ^2	P
Okullara Rehberlik Servisi Kurulması	18.1	81.9	7.29830	.026
Öğretmenlerin HİE' den geçirilmesi.	17.9	82.1	8.88392	.011

$sd=2$

$P<.05$

Rehber Öğretmenlere İlişkin Nedenler.

Tablo 5-A

Nedenler	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam P	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Öğretmenin yetiştirilmemiş olması.	186	40.9	206	45.3	63	13.8	155	.377
Yeterli ücretle değerlendirilmemesi.	183	27.2	257	56.2	72	15.9	452	.002
Yönetimce desteklenmemiş olması.	134	30.5	213	48.4	93	21.1	440	.200
Teftiş Mekanizmasında önem verilmeme	174	37.9	222	48.4	63	13.7	459	.627
Fiziki olanaksızlıklar ve elverişsizlik	194	42.0	212	45.9	56	12.1	462	.359
Programda zaman ayrılmaması.	121	23.3	309	59.5	89	17.1	519	*.001

$* P<.05$

EÇ'nin etkin yürütülememesinde Rehber Öğretmenlere ilişkin nedenlerin başında "Fiziki olanaksızlıklar ve elverişsizlik " %42, " Öğretmenin yetiştirilmemiş olması" %40.9 ve "Teftiş Mekanizmasında önem verilmemiş olması" %37.9 ile öne çıkmaktadır (Tablo 5-A). EÇ'ye " Programda zaman ayrılmamış olduğu " konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri .05 düzeyinde farklılaşmaktadır (Tablo 5-B).

EÇ'ye Programda Zaman Ayrılmaması.

Tablo 5-B

Görev	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam P	
Yönetici	25		63		4		92	17.7
Öğretmen	96		246		85		427	82.3
Toplam	121	23.3	309	59.5	89	17.1	519	100.0

$\chi^2= 12.9059$

$P=.00158$

$P<.05$

EÇ'nin Daha Etkin Nasıl Düzenlenebileceğine İlişkin Öneriler

Tablo 6-A

Öneriler	Tamamen		Kısmen		Hiç		Toplam P	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Öğretmenlere HİE verilmesi.	336	67.2	140	28.0	24	4.8	500	.064
Yöneticilere HİE verilmesi.	389	76.0	110	21.5	13	2.5	512	.148
Ek finansman kaynakları yaratılması.	389	74.7	116	22.3	16	3.1	521	*.024
Ek bina, işlik, sınıf, salon sağlanması.	235	47.1	184	36.9	80	16.0	499	.078
Mesai dışı uygulamaya gidilmesi.	428	81.4	86	16.3	12	2.3	526	.068
Öğretmen yetiştirmede önem verilmesi.	429	80.6	92	7.3	11	2.1	532	.673
Yeni bina projelerinde yer verilmesi.	357	69.2	134	26.0	25	4.8	516	.111
Yüksek ücretle değerlendirilmesi	356	68.9	123	23.8	38	7.4	517	*.043
Eğitim amaçlarında önem verilmesi.	372	72.2	126	24.5	17	3.3	515	.694
Teftiş yoluyla da işlevselleştirilmesi.	249	48.7	197	38.6	65	12.7	511	.112
EÇ'ye branş öğretmeni yetiştirilmesi.	364	68.7	113	21.3	53	10.0	530	*.021

* $P < .05$

EÇ'nin daha etkin düzenlenebilmesi için öneriler " Mesai Dışı Uygulamaya Gidilmelidir" %81.4; " Yöneticilere HİE verilmelidir" %76 ve "Ek Finansman Kaynakları Yaratılmalı" %74.7 oranında belirginleşmektedir (Tablo 6-A). Önerilerden " Ek finansman kaynakları Yaratılması " konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri .05 düzeyinde anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Öğretmenler bu görüşleri % 82.5 oranında savunmaktadırlar.

EÇ'nin Etkili Düzenlenmesine İlişkin Önerilerden " Öğretmen yetiştirmede EÇ'ye önem verilmesi" %80.6, " EÇ'ye eğitim amaçlarında önem verilmesi" %72.2 ve "EÇ'nin yüksek ücretle değerlendirilmesi" %68.9 oranında açığa çıkmıştır. Bunlardan " Yüksek ücretle değerlendirilmesi" ve "EÇ'ye branş öğretmeni yetiştirilmesi" görüşleri yönetici ve öğretmenler arasında .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Öğretmeler bu görüşleri % 83 oranında savunmuşlardır.

ÖNERİLER

- 1- Eğitsel etkinliğin yöneticisi öğretmenlerin, kolun amacına uygun bilgi ve beceriye sahip olması beklenir.
- 2- Eğitsel etkinliğin yönetilmesinde görevli olan öğretmen daha çok danışman rolünde olmalı, kol çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden öğrenciler sorumlu olmalı,
- 3- Eğitsel çalışmalara öğrenciler gönüllü olarak katılmalı ve istedikleri bir kola yönelebilmeli,
- 4- Eğitsel çalışmaların öğrencilerin gereksinimlerine uygun olmalı, okulun ve çevrenin olanakları ile yürütülebilmeli,

- 5- Öğrencilerin kollarındaki çalışmalarını ve ürünleri sergilenmeli ve katılanlar onurlandırılmalı,
- 6- Okul kol çalışmaları öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrendikleri yerlerdir. Derslerde öğrendikleri kuramsal bilgilerin uygulamaları ilgili kollarında yapılabilir.
- 7- Eğitsel çalışmalar için branş öğretmeni yetiştirilmeli,
- 8- Eğitsel çalışmalar yüksek ücretle değerlendirilmeli,
- 9- Eğitsel çalışmalara programda yeterince yer verilmeli,
- 10- Eğitsel çalışmalardaki yetkinlik akademik başarının yanı sıra değerlendirilmeli,
- 11- Öğretmen yetiştirmede eğitsel ve boş zaman etkinliklerine önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arslantaş, Ömer. (1989) İlkokullarda Eğitici Kol Çalışmalarında Karşılan Sorunlar. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Bowen, Richard D. (1985) " Liability Issues Facing the Extracurricular Coach. " Requirement for the Specialist in Education.
- Brennan, A. (1985). " Participation and Self-Esteem; A Test of Six Alternative Explanations. Adolescence. 20 (78), pp. 445-466.
- Dorrell, Larry D. (1992) " Just Take Your Time And Keep It Between The Lines: Rural Education And The At-Risk Student." The Annual Convention of the National Rural Education Association. October 9-13,
- Gülmez, Mesut. (1994) İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. TODAİE Yayınları No:256; İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayınları No:8, Ankara.
- Gülmez; Mesut. (1996) İnsan Hakları Eğitimi. TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi. Ankara.
- Handel, Ruth D. (1986) " Achievement Attitudes in Mathematics and Science: Relationships between Self-Perceptions, Aspirations, and Extra-Curricular Activities." The Annual Meeting of the American Educational Research Association. April.
- Illinois State Board of Education, (1985). Student Activities in Illinois High Schools. November.
- Kılbaş, Şükran (1995). "Eğitsel Kol Çalışmalarına İlişkin Bir Değerlendirme 1993-1994 Öğretim Yılı Adana İli Örneği". Yayınlanmamış Araştırma. Adana.
- Kılbaş, Şükran (1997)." Demokrasi ve İnsan Hakları Açısından Eğitsel Kol Çalışmalarının Önemi". Nasıl Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler. 10-12 Nisan 1997, D.E.Ü. Sabancı Kültür Sarayı. Bilsa Bilgisayar Bilimsel Yayınlar Dizisi: 1. İzmir.
- Kulaksızoğlu, Adnan (1998), Ergenlik Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

- McNamara, James F. and others. 1985, The Role of Extra-Curricular Activities in High School Education: A Chart Essay on Survey Findings. The Annual Convention of the National Association for Gifted Children, November 2-8.
- Montessori, Maria. (1997) Çocuk Eğitimi. (Çev: Güler Yücel) Beşinci Basım, İstanbul.
- Morgan, Gray Joe.(1981). Rosenberg Self-Esteem Scale as a Prediction of The Extra-Curricular Activities of Summer College. July 1981.
- Ponessa, Joan M. (1992). " Student Access to Extracurricular Activities." Public Affairs Focus; 23 Oct.
- Simeroth, Nancy J.(1987). "The Effects of Participation in Extra-Curricular Activities on Female Adolescent Self-Concept." University of Alaska. Anchorage.
- Sorensen, Clark W. (1994) " Success and Education in South Korea." Comparative Education Review, February Vol. 38, no. 1.
- Unesco, (1988). "Extra-Curricular and Out-of-school Education in European Socialist Countries." BULLETIN, July-September.
- Variş, Fatma. (1978) "Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler." 3 . Baskı A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları. No:75 Ankara
- Yavuzer, Haluk. (1998) Çocuk Psikolojisi. On beşinci Basım. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, Haluk. (1998) Çocuk Eğitimi El Kitabı. Altıncı Basım .Remzi Kitabevi, İstanbul.